

57. Gregorius : « Venit ad nos calceata divinitas (217). »

58. Alcuinus : « Sic est ergo Christus plenus gratiæ et veritatis, ut sicut a divinitate plenitudo humanitatis suscepta est; ita in ejus humanitate plenitudo sit divinitatis. » Idem : « Non enim alicubi divinitas humanitatem, ex quo in unitatem suæ personæ assumpta est deseruit. (218). »

59. « Utique divinitas suæ carnis conceptione concepta est, et nativitate nata : sensitque participatione humani affectus mortem, quam sponte susceperat; non naturæ suæ potentiam perdidit, per quam vivificat omnia. » Idem : « Omnium, quæ in Christo gesta sunt, operum auctoritas ex divinitate est : tamen carni convenit dicere. *Potestatem habeo ponendi animam meam* (Joan. x, 18), non divinitati. Divinitas enim non dimisit animam, postquam assumpsit (219). »

60. Hilarius : « Non enim defecerat natura, ne esset; sed in se humilitatem terrenæ nativitatis manens sibi natura Dei suscepit (220). »

61. Leo papa : « Salva igitur proprietate utriusque naturæ et substantiæ, et in unam coeunte personam, suscepta est a majestate humilitas, a virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas : atque ad solvendum naturæ nostræ debitum, naturæ inviolabiliter unita passibili (221). » Idem (222) : « Non sic creatura in societatem sui Creatoris assumitur, ut ille habitator, et illa esset habitaculum : sed ita vere naturæ alteri natura altera misceretur. Et quamvis alia sit quæ suscipitur, alia vero quæ suscipit : in tantam tamen convenit unitatem utriusque diversitas, ut unus idemque sit Dei Filius, qui se, et secundum quod verus est homo, Patre dicit minorem (Joan. xiv, 28), et secundum quod verus est Deus, Patri proficitur æqualem (Joan. x, 30). » Idem : « Verbum caro factum est provectione carnis, non defectione divinitatis; quæ sic potentiam suam bonitatemque moderata est, ut et nostra suscipiendo proveheret, et sua communicando non perderet (223). » Idem : « Probatissimum esse decebat, Verbum carnem factum, et sempiternam illam essentiam Filii Dei, hominis veram suscepisse naturam (224). » Idem : « Nisi Verbum caro fieret, et tam solida existeret unitas in utraque natura, ut a suscipiente susceptam, nec ipsum breve mortis tempus, abjungeret, nunquam valeret **1338** ad æternitatem redire mortalitas. » Idem : « Suscepit nos in suam proprietatem illa natura, qua se in quas voluit mensuras benignitatis inflexit, nec unquam conversionem incurrit mutabilitatis. Suscepit nos illa

(217) Homil.

(218) De Trinitate, lib. iv, tract. 2, et lib. Cod. tract. 16.

(219) Ad Fridegis.

(220) De Trinitate, lib. ix.

(221) De Nativitate Domini serm. 1.

(222) Id., serm. 3.

(223) De Nativitate Domini serm. 4.

(224) Epiphania serm. 4.

natura, qua nec suis nostra, nec nostris sua consumeret. Suscepit nos illa natura, quæ et imaginem nostri generis a communi tramite non abrumperet, et contagionem peccati in omnes homines transcurrentem excluderet (225). » Idem : « In ea, licet per nostros, non Verbum aut in carnem, aut in animam, aliqua sui parte conversum est. Cum simplex et incommutabilis natura divinitatis tota in sua sit semper essentia; nec damnum sibi recipiens, nec augmentum : et sic assumptam naturam beatificans, ut glorificata in glorificante permaneat (226). »

62. Novissime paucis monemus eos, qui scientiæ magis quam conscientiæ student, ne de cætero tam facile acquiescant nova in fide tradentibus : sed cauti sint non transgredi terminos, quos posuere patres nostri, nec circumferri omni vento doctrinæ, Id nempe solum ad omnem confutationem novitatis, præsertim in ratione fidei, satis esse debuerat, quod novitas est. Nam qui testimonia interdum aliqua Scripturarum exquisita detorquet, novitatis auctor est ! Quantæ præsumptionis est ! tanquam soli ipsi legerint, intellexerint Scripturas. Et nemo ante te, frater, catholicus fuit, et perierat fides nostra, quando tertius e cælo cecidit Cato, et magistri tui ignoraverunt fidem ? et tu ipse ante hos annos, priusquam in Parnasso somnianti novum tibi revelaretur evangelium, in errore fuisti; et adhuc, præter paucos discipulos tuos, errat Ecclesia universa ? id ut dicere impudentissimum, sic sentire superbissimum; credere stultissimum jure censetur.

63. Ut enim ad hæc specialiter capitula, quæ præ manibus sunt, revertamur; nunquid non audientibus tam nova dogmata considerandum fuerat, quantos sapientes et litteratos viros non longe antehac habuisset Ecclesia sanæ opinionis et doctrinæ, qui manifeste contraria senserant, et docuerant ? Dico autem insignes illos, Laudunenses, Anselmum, et Radulfum; magistrum etiam Albericum Remensem, post Bituricensem archiepiscopum; et fidelissimum divini verbi tractatorem Hugonem de Sancto-Victore, sed et Robertum Pullum, apostolicæ Sedis cancellarium, cæterosque quamplures, quorum, aut præsentia adhuc, aut memoria recens in benedictione est : quorum communis exstat sententia, Quidquid in Deo est, Deum esse. Hinc magister Radulfus Laudunensis in quadam scriptura sua, sic ait : « Per illa nomina, Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, nullas intelligimus poni proprietates (sicut de $\tau\theta\ \pi\alpha\tau\epsilon\rho$ superius dictum est) quæ sint aliud quam ipsæ personæ. » Et magister Hugo : « Quia in Trinitate est qui a nullo est, et est ibi qui ab illo est, et est ibi qui ab utroque est; Trinitas vera est, et unitas manet perfecta : quoniam in Deo nihil esse potest quod Deus non est; quia unum est totum quod est. » Idem : « In natura di-

(225) De Passione serm. 4 et 21.

(226) Ad Julian. Coens. episc.

vinitatis, ubi multiplicitas aut diversitas nulla est; A persona, et id quod est in persona, divisum esse non potest (227).

64. Capitulum primum : Quod divina essentia, substantia et natura, quæ dicitur divinitas, bonitas, sapientia, magnitudo Dei, et quæque similia, non sit Deus; sed forma, qua est Deus.

65. Capitulum secundum : Quod nec unus Deus, nec una substantia, nec unum aliquid sint tres personæ, Pater, Filius et Spiritus sanctus.

66. Capitulum tertium : Quod tres personæ tribus unitatibus sint tria, et distinctæ proprietatibus tribus, quæ non hoc sint, quod ipsæ personæ, sed sint tria æterna differentia numero, tam a se invicem, quam a substantia divina.

67. Capitulum quartum : Quod divina natura non sit incarnata, nec naturam humanam susceperit.

Explicit libellus contra capitula Gilleberti Pictaviensis Episcopi.

1339 SYMBOLUM FIDEI

Quod adversus eadem Capitula editum est a Patribus decem provinciarum, cum episcopis et abbatibus plurimis dictante reverendissimo abbate Clarevallis Bernardo.

1. Credimus et confitemur, simplicem naturam divinitatis Deum esse, nec aliquo sensu catholico

(227) De Sacramentis.

posse negari, quin sit Deus divinitas, et divinitas Deus. Sicubi vero dicitur, Deum sapientia sapientem, magnitudine magnum, æternitate æternum, unitate unum, divinitate Deum esse, et alia hujusmodi : credimus non nisi ea sapientia, quæ est ipse Deus, sapientem esse; non nisi ea magnitudine, quæ est ipse Deus, magnum esse; non nisi ea æternitate, quæ est ipse Deus, æternum esse; non nisi ea unitate, quæ est ipse Deus, unum esse; non nisi ea divinitate Deum, quæ est ipse, id est se ipso, sapientem, magnum, æternum, unum, Deum.

II. Cum de tribus personis loquimur, Patre, Filio, et Spiritu sancto, ipsas unum Deum, unam divinam substantiam esse fatemur : et e converso, cum de uno Deo, una divina substantia loquimur, ipsum unum Deum, unam divinam substantiam esse tres personas profiteamur.

III. Credimus solum Deum Patrem et Filium et Spiritum sanctum æternum esse, nec aliquas omnino res, sive relationes, sive proprietates, sive singularitates, vel unitates dicantur, et hujusmodi, alia, adesse Deo, quæ sint ab æterno, quæ non sint Deus.

IV. Credimus ipsam divinitatem, sive substantiam divinam, sive naturam dicas, incarnatam esse, sed in Filio.

Explicit symbolum.

EJUSDEM GAUFRIDI EPISTOLA AD JOSBERTUM

Continens notulas in Orationem dominicam (Matth. vi, 9-13).

Dilecto suo, frater Gaufridus, psallere et orare spiritu simul, et mente.

1. Adnotationem tibi in Oratione dominica, frater mi Josberte, petisti per capitula singula orationis ipsius quadrifaria partitione distinctam, ut memoriæ firmiter hæreat, et nec exilis nimium, nec diffusior videatur. Ego vero tuum mihi quaternarium exhibens, et in hac parte geminam tibi adnotationem dare, et cito dare curavi, sciens quod scias, quod bis dedit qui cito dedit. Nec displiceat brevitatis forsitan subobscura : ad exereitium proderit, occasionem apponendi ad sapientiam administrans. *Oportet semper orare, et non deficere* (Luc. xviii, 1), ait Dominus. Quod fidelibus universis ex dominica admonitione sectandum, specialiter tamen nostræ professioni noscitur convenire. Ea siquidem Danielis persona significatur et nomine, qui cum Noe et Job in propheta legitur esse salvandus (Ezech. xiv, 14). Vir desideriorum etiam vir orationum est. Bene semper orat, qui bene optat sine intermissione. Efficacius apud Deum vota quam verba clamant, et continua cordis affectio jugis oratio est. Felix Daniel, adversus quem occasio nulla, nisi de lege Dei potuit

inveniri. Felix, qui maluit periculum mortis incur-rere, quam ab oratione cessare (Dan. vi). Quanto magis nos, quibus imminet mors dissimulantibus, orantibus repromittitur vita, semper orare, et non deficere convenit? Sed et hoc nihilominus attendendum, ut licet interdum verbis forsitan aliis semper sic oremus, ut nulla nostra optatio, nulla oratio, nulla petitio a fonte discrepet, quam peritissimus dictavit Orator, et singularis instituit Advocatus. *Sic orabitur, inquit, Patrem.*

2. *Pater noster, qui es in cælis.* Ad Patrem dirigenda traditur nobis oratio, quod illius gloriam quærat Filius, et quæcumque ille tribuit, pariter tribuat, qui quæcumque fecerit, similiter facit. Et dicatur plurali numero, ut pro nobis invicem semper oremus. Sicut enim communis adoptio, sic communis oratio est. Illius est singularis oratio, cui propria filiatio, juxta illud : *Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum* (Joan. xx, 17), etc. *Pater noster, qui es in cælis.* Prefatio brevis, sed utilis et efficax, tangit quatuor fibras cordis, affectiones lætitiæ et timoris, tristitiæ et desiderii. **1340** Si-quidem dum recolimus Patrem nos habere Deum, ex

fiduciæ conceptione gaudeamus : sed nihilominus ad reverentiam timor sollicitat, ne nos inveniat tantus Pater indignos, degeneres vel ingratos. Cum dicimus, *Qui es in caelis*, si non desipimus, animum mordet tristitia, quod in nobis necdum inhabitet : sed quemadmodum exaltantur caeli a terra supra nos : sic a nobis nec modo peregrinemur, sed longe peregrinemur a Domino, donec simus in caelo : nihilominus etiam merito concupiscimus fieri cives caeli, optamus esse cœlibes caeli, ut perinde sit et in nobis, *Pater noster, qui es in caelis. Si quis enim diligit me*, inquit, *sermone meo servabit*, etc. usque *faciemus* (Joan. xiv, 23). Liqueat necdum mansionem habere qui faciunt, sed ut perficiant, ut inhabitent et permaneant merito concupiscimus et optamus. Super Jesum Spiritus mansit, et hoc signum quod acceperat qui audivit : *Super quem videris Spiritum descendentem et manentem, hic est qui baptizat* (Joan. i, 33). Prima ergo petitio est, *Sanctificetur nomen tuum*. Sanctum equidem nomen Domini, et perpetua ejus sanctitas et perfecta. Sed optandum nobis est et orandum, ut sanctificetur nobis, in nobis, a nobis. ex nobis, per sanctitatis ejus cognitionem, participationem, devotam cordis et oris confessionem, et proximorum ad eadem tria exemplis simul et monitis exercitationem, Nobis enim quodam modo nomen sanctum Domini efficitur, dum cognoscitur; et in sua semper perfectissima permanens sanctitate, nobis tamen in sanctificatione tanto amplius proficit, quanto verius innotescit. Cujus nos invocatio dum sanctificat, sanctificatur in nobis; et crescit ipsius sanctitas, dum in nobis diffunditur et augetur. Sanctificatur a nobis, dum ejusdem nomini gloriam damus. Sanctificatur ex nobis, non per nos blasphematur. *Sic luceat lux vestra coram hominibus*, ut glorificetur Pater caelestis ex operibus vestris (Matth. v, 16). *Adveniat regnum tuum*. Ad nos veniat, ut a nobis credatur, speretur, ametur, percipiatur, dicente Rege: *Percipite regnum quod vobis paratum est* (Joan. xxv, 34). Via nempe trium dierum regni Dei ad nos, et ad ipsum, nostra est fides, spes, charitas : sed in quartam domum perveniet, quando venient benedicti. *Fiat voluntas tua sicut in caelo et in terra*. Ad illud respicit quod praemittitur. *Qui es in caelis*, et duabus quoque prioribus adnectendum petitionibus, ut sanctificetur nomen Domini sicut in caelo et in terra, et similiter veniat regnum ejus. *Fiat in nobis voluntas tua*, ut nihil nisi post te, propter te, secun-

S. BERNARDI CANONIZATIO

1341 Non est inter Bernardi elogia ultimo loco reponendum, quod primus ex Ordine Cisterciensi in sanctorum album solemniter ritu referri meruerit. Poscebant hoc beati Viri sanctitas singularis, immensi pro Ecclesia suscepti labores, caelestes denique in-

620
dum te, per te velimus. Post te, ut in quibus fuerit tua certa voluntas, nostra etiam firma stabilitate permaneat. In quibus de tua ambigitur, merito etiam nostra sit suspensa, et parata sequi quocumque eam viderit inclinari. Sed quod voluit Pater ut Filius pateretur, voluit, Judas, voluerunt et Judaei pariter : et tamen neque illi profuit, neque illis. Velimus ergo, Domine, propter te, ut habeamus in omnibus zelum tuum : velimus etiam secundum te, ut non sit zelus absque scientia, sicut qui tuos persequebantur, tibi arbitrabantur obsequium se praestare. Denique quidquid volumus, per te velimus, ut tua fiat omnis nostra voluntas, ut opereris in nobis et velle, et perficere pro bona voluntate. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie* : panem necessitatis, doloris, laboris, vitae, et intellectus, ad hujus vitae sustentamentum, ad poenitentiae fructum, ad justitiae exercitium, ad delectamentum saporis. Super hoc quarto pane Daniel sanctus dicebat, quod in luctu poenitentiae constitutus panem desiderabilem non comedit (Dan. x, 3). *Et dimitte nobis debita nostra* : quae quatuor modis contrahimus, debitam non reddentes corpori nostro castigationem, cordi custodiam, humanitatem hominibus, gloriam tibi. *Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris* : qui in nos peccaverunt, dando damnnum, impediendo profectum, verbo vel opere irrogando injuriam, inferendo quamlibet corporis laesionem. *Et ne nos inducas in tentationem* : sed circumdet scuto veritas tua, ut non timeamus a timore nocturno, a sagitta volante, a negotio perambulante (Psal. xc, 5, 6), etc. Hac autem sunt pusillanimitas impatientia in adversis, imprudens in prosperis insolentia; ista enim ad noctem pertinent. Illa ad diem : hypoerisis, injusta simulatio, intemperans et effrenis impudentia in publicis notiorisque peccatis. Priora duo ad duplicem aciem, quam mundus producit, pertinent : posteriora ad Gog et Magog, tectum et detectum, quoque legimus in Prophetis (Ezech. xxix). *Sed libera nos a malo* : ab obligatione peccati, ab ultione temporali, a sententia damnationis in judicio, a desperatione remedii in inferno.

Ejusdem Gaufridi epistola ad Albinum, Albanensem episcopum et legatum, exstat apud Baronium ad annum 1186 : quae agit de quadam questione in Gallia tunc temporis excitata, « de substantia aquae, vino mista in calice, an et ipsa similiter cum eodem vino in sanguinem Domini convertatur : » cujus controversiae partem affirmantem tuetur Gaufridus

signum miraculorum attestaciones queis serius describere nefas esse videretur. Vix a sacro ipsius obitu anni decem effuxerant, cum in concilio Turonensi, anno 1163 celebrato, sedente et praesidente Alexandro III, ea res primum agitari coepit. At sum-

mus Pontifex, quamvis alioqui pro sua erga Bernardum veneratione libentissime annuisset, tantisper nihilominus differendam censuit ob eas rationes, quas ipse in litteris Canonizationis postea exposuit. « Cum enim, inquit, « eidem negotio, » scilicet de canonizando Bernardo, favorabili satius intendere affectu, supervenit multitudo et frequentia petitorum, qui in diversis provinciis rem similem postulabant. Unde, cum videremus non posse congruenter omnibus satisfieri, statutum fuit, pro scandalo devitando, etiam in hoc differri quod oportebat pro tempore caeteris denegari. « Demum vero ipsemet Alexander, rogatu Gerardi abbatis et conventus Clarae-Vallensis, piorum votis filiorum facturus satis, Bernardum patrem sanctorum fastis ascribi voluit. Quo autem anno hoc contigerit, cum in litteris apostolicis diserte non exprimitur, non una est auctorum sententia, aliis ad annum 1164, ut Horstio et Henriquez, aliis vero ad annum 1166 referentibus; sed utriusque, ut videtur, contra temporis rationem, cum Gerardus Clarae-Vallensis abbas, cui Alexandri litterae inscribuntur, anno duntaxat 1172 praefecturam inierit. Melius omnium Ciaconius, cui ex Romanarum antiquitatum, litterarumque pontificiarum notitia tutior fides, reponit ad annum 1174: eumque secutus doctissimus Sirmundus in Notis ad Petrum Cellensem, et Manricus in Annalibus; quibus astipulatur Albericus in Chronico. Accedit omni exceptione majus testimonium Chronici Clarae-Vallensis apud Chiffletium Societatis Jesu, ab auctore anonymo, sed aequali conscripti. « Eodem anno, » inquit, scilicet 1174, « facta est dedicatio ecclesiae Clarae-Vallensis, et Canonizatio beati Bernardi, et elevatio ejus : ubi adfuit dominus Wicardus Lugdunensis archiepiscopus, abbas quondam Pontiniaci. Et sequenti anno in capitulo generali receperunt cantum beati Bernardi, et cantum de Trinitate. » Incidit ergo Bernardi sacra inauguratio in diem 18 mensis januarii, anni 1174, ab ejus obitu viginti annis exactis, mensibus quatuor et diebus viginti novem. Quod spectat ad elevationem, de qua mentio in citata auctoritate, in libro Sepulcrorum Clarae-Vallis facta esse dicitur ab ipso Guicardo quidem Lugdunensi, et Henrico abbate Clarae-Vallensi post aliquot annos a canonizatione : sed hoc de alia solemniori translatione intelligendum esse satis ipsa verba declarant, dum praedictum Henricum abbatem insinuant per Guicardum archiepiscopum Lugdunensem curasse « elevari sancti Bernardi corpus, et in tabernaculo marmoreo retro altare beatae Mariae virginis, sicut hodie apparet, religiose et honorifice collocari. » Henrici abbatis hac de re litterae, at sine chronologicis notis, inferius referuntur. Sed jam summi pontificis Alexandri III litteras, quibus inter caelites ab Ecclesia relatus ostenditur Bernardus, proferamus.

I.
1342 ALEXANDRI PAPE III LITTERAE APOSTOLICAE AD ECCLESIAM GALLICANAM, DE BEATO BERNARDO IN NUMERUM SANCTORUM RELATO, EJUSQUE FESTIVITATE DEINCEPS SOLEMNITER IN ECCLESIA CELEBRANDA.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus universis archiepiscopis, episcopis, et dilectis filiis abbatibus, aliisque Ecclesiarum praelatis in regno Franciae constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

Contigit olim, dum essemus Parisius constituti, ut magni quidam ac venerabiles viri de canonizando sanctae recordationis Bernardo quondam Clarae-Vallensi abbate fecerent mentionem, optantes utique et piis nobis precibus suggerentes, ut in concilio, quod de proximo erat Turonis celebrandum, digno huic et laudabili voto celebrem daremus effectum. Cumque nos eidem negotio favorabili satius intenderemus affectu, supervenit multitudo et frequentia petitorum, qui in diversis provinciis rem similem postulabant. Unde, cum videremus non posse congruenter omnibus satisfieri, statutum fuit, pro scandalo devitando, etiam in hoc differri quod oportebat pro tempore caeteris denegari. Nuper autem ex instantia et devotione Clarae-Vallis fratrum, et aliarum sublimium personarum, eisdem apud nos precibus innovatis, reduximus ad memoriam nostram ejusdem beati Viri sanctam ac venerabilem vitam : qualiter ipse singularis gratiae praerogativa suffultus, non solum in se ipso sanctitate ac religione praefulserit, sed etiam in universa Ecclesia Dei fidei et doctrinae lumine radiavit. Fructum vero quem in domo Domini et verbo operatus est et exemplo, nullus fere terminus sanctae Christianitatis ignorat : cum usque ad exterarum quoque et barbararum nationes sanctae religionis instituta transmiserit, atque monasteriorum foundationem extenderit, et infinitam multitudinem peccatorum per viae saecularis latitudinem incedentem, ad spiritualis vitae rectitudinem revocarit.

Specialiter autem sacrosanctam Romanam Ecclesiam, cui auctore Deo praesidemus, ita quondam sub gravis persecutionis turbine laborantem, tam vitae merito, quam datae sibi caelitus sapientiae studio sustentavit, ut digne quidem et nobis, et omnibus ejusdem Ecclesiae filiis in memoria habendus sit, et devotione perpetua venerandus. In afflictione vero corporis sui usque adeo sibi mundum, seque mundo reddidit crucifixum, ut confidamus martyrum quoque eum merita obtinere sanctorum, quem confessionis ordine, et parcimonia vitae, tam longum constat duxisse martyrium. Quibus omnibus pia consideratione pensatis, et in concilio fratrum nostrorum expositis, confisi de misericordia Dei, cui perseveranter et fideliter militavit, necnon et de beatorum Petri et Pauli apostolorum, et ejusdem beatissimi Confessoris meritis praesumentes, cum apostolicae Sedis auctoritate catalogo sanctorum adscribi mandavimus, et commemorationis suae